

els ho concedí, però no fou efectiu fins ben entrat el segle XVII. El segle XVI, s'enderrocà casi tot el temple existent i se'n construí un de nou d'estil gòtic tardà. Els segles XVII i XVIII es construïren les capelles laterals. El 1794, es creà la confraria de Nostra Senyora del Roser. L'any 1826, es construí el campanar i la façana principal. El 1981, es varen realitzar obres de restauració de la capella del Roser i es descobrí que era l'absis de la antiga església preromànica. Això, unit a que es volien fer obres de remodelació, va portar a que es fes una campanya d'excavacions pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat, entre el 28 de gener i el 22 de febrer de 1982, les conclusions del qual es descriuen a continuació.

El temple va tenir cinc fases constructives:

I fase, L'església preromànica: Es pot datar a la segona meitat del segle X. És molt probable que l'actual capella del Roser fos l'absis carrat. La nau, orientada E – W, seria rectangular, petita i coberta amb embigat de fusta.

II fase, l'ampliació de la segona meitat del segle XI: S'eixamplen una mica la nau i també l'absis, però sobretot s'allarga la nau. La coberta continua se'n del mateix tipus i la de l'absis de volta de canó. Es construïren també dues sitges.

III fase, l'ampliació del segle XIII: Es modificà la planta de la nau, creu llatina, i va ser reorientada, N – S. La coberta era de volta apuntada, tal com es conserva a la capella del Roser, la qual passà a ser un braç del transsepte. L'absis seria semicircular.

IV fase, remodelacions de la segona meitat del segle XV: segons el document del 1438, es reforçà la volta i es va refer el paviment.

V fase, construcció de l'edifici gòtic del segle XVI: S'enderrocà el temple romànic i se'n construí un de nou amb estil gòtic tardà. La planta i l'orientació són les mateixes que les del segle XIII, però les dimensions són una mica més grans. L'únic vestigi de la primitiva església es la capella del Roser. Amb els afegits posteriors de les capelles laterals, el campanar i la façana principal, ja esmentades, és com tenim l'edifici actual.

Text i fotos: Joan Codina i Bernaus

BIBLIOGRAFIA:

Catalunya Romànica, vol. XX: El Barcelonès, el Baix Llobregat i el Maresme.

Guies Catalunya Romànica, vol. 19: El Barcelonès, el Baix Llobregat i el Maresme.

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 125

17 de febrer de 2013

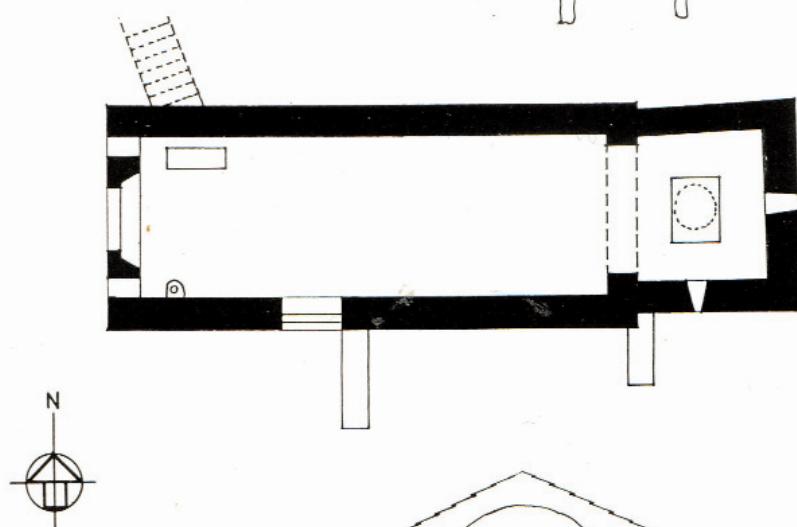
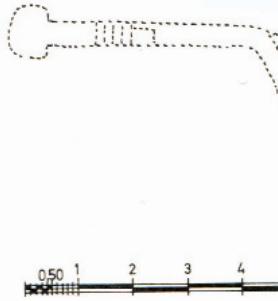
MARESME

SANT CRISTÒFOR DE CABRILS

És una petita església rural, segurament del segle X, que no apareix citada fins l'any 1037 en un document de venda de terres. Inicialment pertanyia a la parròquia de Sant Genís de Vilassar. Els primers documents com a parròquia són del segles XIV i XV. El 1508, en una visita pastoral, es constatava que es troava molt abandonada i ruïnosa, però el 1511 ja s'havia restaurat i constava que ja existien en el veïnat els masos de Can Vives i Ca n'Amat. L'any 1552 es construí un retaule amb una imatge del sant – des del 1936 està en el Museu Comarcal del Maresme -. El 1778, es creà la nova parròquia

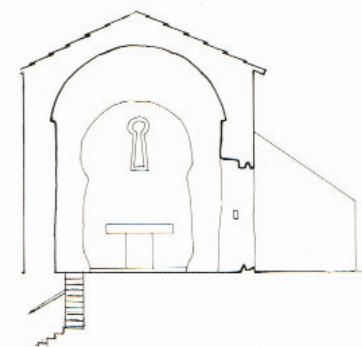

SANT CRISTÒFOR DE CABRILS. Foto: N. Ontiveros a *Catalunya Romànica*, vol XX, p. 483.

Sant Cristòfol de Cabrils. Planta i secció de l'església, amb l'hipogeu que comunicava la capella amb el mas Can Vives (planimetria: J. Bonet)

Catalunya Romànica, vol XX, p. 485

tada. La façana sud, disposa de la porta d'accés d'arc de mig punt adovellat i al seu costat un arcosoli gòtic que contenia un sarcòfag ara desaparegut.

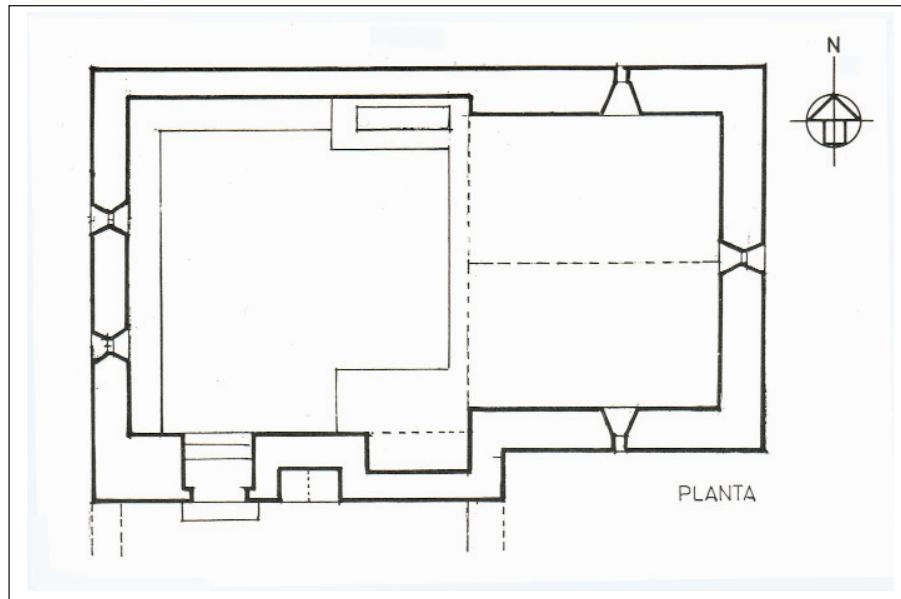
El campanar de cadireta és modern, del 1920. A l'interior del temple, hi ha una pica beneitera i una imatge de sant Jaume que són d'època posterior.

SANT ANDREU D'ÒRRIUS

L'església està situada al bell mig de la vila d'Òrrius. La vila surt documentada per primera vegada l'any 974, en canvi el temple no apareix fins el 1043, en que era parroquial, tenia cementiri propi, però era sufragània de Sant Julià d'Argentona i no tenia capellà propi. El 1443, s'autoritzà al capella del priorat de Clarà a celebrar-hi, els festius, una missa quinzenal. El 1579, els vilatans es queixaren que quan feia molt temps no hi podia arribar un sacerdot, que volien tenir una parròquia pròpia i el seu capellà. El bisbe

SANT ANDREU D'ÒRRIUS. Façana de migdia.

SANT PERE DE CLARÀ. Planta.de J. Bonet, publicada a *Catalunya Romànica*, vol XX, p. 476.

de Burriac ,els quals, el 1080, la cediren al monestir de Cluny –casa central dels benedictins– però en mantingueren sempre el control i el patronatge.

Mes endavant, després de litigis per la seva propietat entre els monestirs de Sant Cugat i Cluny, va ser unit al monestir de Sant Pere de Casserres – representant de Cluny a Catalunya- on estan documentats priors de Clarà des del 1196 fins el 1359. La comunitat era molt petita, constava de dos monjos , el prior i un sacerdot beneficiat. El segle XV hi ha només priors comendataris. El 1597, fou unida al bisbat de Solsona, de nova creació, que l'arrendà al mas veí dels Marc d'Òrrius. L'any 1752, la capella estava sense culte, en ruïnes i va servir com a magatzem agrícola. El 1920, fou restaurada i els seus propietaris, el mas veí, la conserven en molt bon estat.

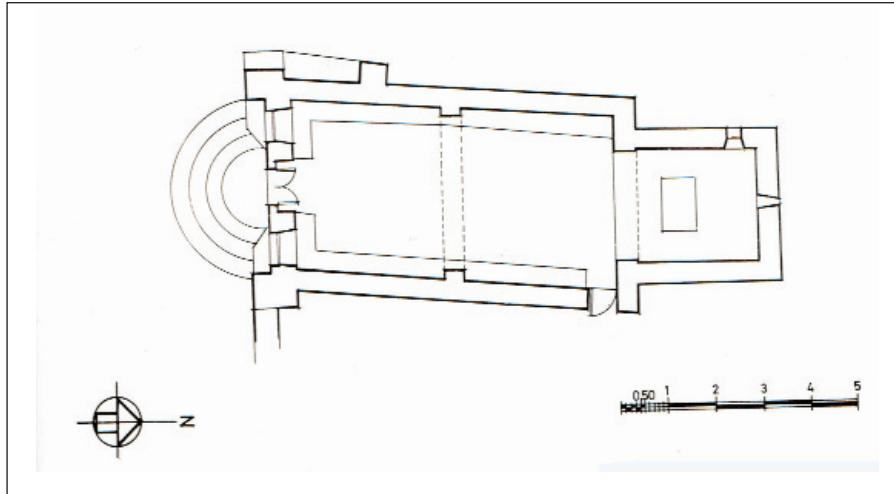
El temple actual el daten de finals del segle XIII a inicis del XIV, estil de transició, però cal remarcar que el parament de la façana sud és molt diferent al dels altres murs. És de planta única capçada per un gran absis carrat on s'obren tres finestres d'esqueixada, dues de simples i una de doble en el mur de llevant. La coberta és de volta apun-

de Santa Creu de Cabrils i Sant Cristòfor passà a ser-ne adscrita. El segle XVIII s'efectuaren nombroses reformes que la desfiguraven totalment. El 1949, s'inicià una restauració total de l'edifici retornant-lo a les seves formes primitives. Finalitzades les obres fou restablert el culte el 1953.

Actualment després de les restauracions, el temple és d'una sola nau capçada per un absis carrat. La unió d'ambdós és per un arc triomfal ultrapassat. La nau és coberta per una volta de canó ultrapassada feta amb pedra i calç, que encara conserva les empremtes de l'encanyissat de la cintra. Pel seu damunt hi ha una teulada de dues vessants. A l'absis hi ha dues finestres, una al mur de llevant i l'altra al mur sud, que són d'arc ultrapassat. La porta d'accés originaria era en el mur sud, però al segle XIII se n'obrí una de nova, d'arc de mig punt, a la façana de ponent, . Al seu damunt es troba una finestra geminada sostinguda per una columneta romana reaprofitada, de marbre blanc. Les finestres d'ambdós costats, s'obren el segle XVIII. Corona la façana principal una creu monolítica de granit, que alguns consideren d'influència visigòtica. Al taulat, per damunt de l'arc triomfal, hi ha un petit campanar de cadireta d'una sola campana.

SANT SALVADOR DE VILASSAR DE DAL. Façana de ponent.

SANT SALVADOR DE VILASSAR DE DALT. Planta de LI. Bonet publicada a *Catalunya Romànica*, vol XX, p. 535.

SANT SALVADOR DE VILASSAR DE DALT

És una capella, que encara que l'absis es considera del segle X, el primer document en què surt esmentada, que la cita com a punt de referència per la venda d'unes terres, és de l'any 1055. Diversos documents posteriors indiquen la utilització de la capella: En un del 1303 consta que hi vivien alguns donats. Diverses deixes testamentàries, dels segles XIV i XV, confirmen la continuïtat del culte i que també era escollida com a lloc de sepultura. L'any 1580, s'efectuaren algunes reparacions que foren pagades pels jurats de Vilassar. Finalment el 1580, en una visita pastoral, consta que en tenia cura un obrer parroquial i que prop d'allà hi vivia un ermità.

A partir del segle XVIII, la cura de la capella passà a la família Boquet que era la propietària del mas adossat que s'havia bastit. L'any 1777 s'hi feren algunes restauracions. El 1920, es reformà la nau i es va construir la façana actual. El 1936, va ser malmesa, es va destruir el retaule gòtic del segle XVIII i va quedar sense culte. Finalment, el 1982, s'inicia la seva restauració que va permetre descobrir, la part més antiga, la capçalera i altres detalls.

La capella és d'una sola nau capçada per un absis carrat, preromànic del segle X, que disposa d'una finestra d'arc ultrapassat i una altra de doble biaix. La nau, és romànica del segle XI, hi està coberta per una volta de canó on encara són visibles les marques de l'encanyissat trenat de la

cintra. És remarcable que, per alleugerir el pes de la volta, en la seva estructura té incorporades 43 amforetes. Es considera, que la tècnica emprada ja pels romans, dels segles III al V, va ser adoptada, més tard el segle XI, pels mestres llombards. En l'arc triomfal, d'unió de la capçalera i la nau, i també en l'absis es conserven restes de pintura mural. La teulada, inicialment era de dues vessants, però en la reforma, ja esmentada, del 1920 es convertí en una de sola. Els murs són de reble feta amb pedres petites i argamassa.

SANT PERE DE CLARÀ (ARGENTONA)

Els orígens del petit priorat són desconeguts. A l'interior de l'església hi ha una làpida funerària amb una inscripció que cita a un tal Baió. Alguns el volen relacionar amb el prevere de Terrassa que cap l'any 874 exercia indegudament de bisbe d'Ègara, però la suposició no està documentada i no té gaire fonament. El 1002 era una filial del monestir de Sant Cugat del Vallès, però no consta que tingués cap comunitat. El 1023, el comte de Barcelona Berenguer Ramon I, la cedí, juntament amb l'alou que l'envoltava, als senyors del castell

SANT PERE DE CLARÀ. Façana de migdia.